Anul 1918 în Jurnalul de război al Reginei Maria a României

Rodica BRAD

Universitatea „Lucian Blaga" din Sibiu, Facultatea de Litere și Arte
"Lucian Blaga" University of Sibiu, Faculty of Letters and Arts
Personal e-mail: rodicabrad@gmail.com

The Year 1918 in the War Journal of Queen Marie of Romania

This study is focused on a tormented moment in history, 1918, viewed from the perspective of Queen Marie of Romania. The year, which starts dramatically for Romania, will bringt its end the fulfilment of a century-old dream of the Romanians, the Union of Transylvania with the Romanian Kingdom. We will refer to the main events of this special year of our history, by selecting and interpreting fragments from Queen Marie's Journal, edited by Lucian Boia, with the title: "A War Journal — 1918". The role of Queen Marie in supporting the Romanian Army, in fighting for the cause of Romania, as well as the loyal attitude towards the Allies, the limitless joy of the returning from exile and of the Union itself can be discerned with historical and even literary interest in the pages written in the heat of the moment with enthusiasm, sadness and despair. A living history, related by a great personality, with the great happiness of the fulfilment of an old dream of the Romanians — at the very moment of their coming into light from the Dark War.

Keywords: Union, Transylvania, Queen Marie, war, journal, Allies

Așa cum arată Lucian Boia, editorul *Jurnalului de război* al Reginei Maria[1], autoarea își începe Jurnalul în ziua intrării României în Primul Război Mondial, adică la 14/ 27 august 1916. Conștientă de faptul că trăia un moment de maximă importanță istorică pentru țara sa și pentru sine, Regina a decis să-și consemneze trările și gândurile ocazionate de evenimentele tumultuoase ale celor doi ani de război consecutivi ieșirii României din neutralitate și angajării ei de partea Aliaților în speranța înfăptuirii marelui vis al alipirii Transilvaniei la Patria Mamă. Cu toate că nu era nici româncă, nici regină domnitoare, nefiind decât soția regelui Ferdinand I al României, implicarea ei în război a fost însă una exemplară prin participarea activă la îngrijirea soldaților răniți în spitalele României, la ridicarea moralului armatei și al populației în zilele grele și la ajutorarea materială a unor familii nevoiașe, văduve, copii orfani etc. Semnificația efortului său a fost nu doar una strict sanitară sau umanitară, ci mai ales una politică, pentru că Regina a intervenit în toate laturile războiului, sfârșind prin a se identifica cu cauza românilor. Putem spune chiar că războiul a fost, într-un fel, propriul ei război, în care s-a avântat cu conștiința identificării depline cu propriul popor. Așa cum subliniază Lucian Boia, Regina „a rămas în istorie, la loc de frunte, printre marii făuritori ai României Mari."[2]

Fără a avea deci vreo calitate oficială în organizarea treburilor publice, Regina a jucat un rol decisiv în orientarea generală a statului, atât în preajma războiului, cât și pe parcursul acestuia, înregistrând faptele și evenimentele cu trăire puternică, empatică, și mai ales reacționând la ele, implicându-se profund în viața publică și în susținerea armatei și a populației civile.

Sursă foto: https://adevarul.ro/assets/adevarul.ro/MRImage/2015/04/05/55214197448e03c0fd3dd192/646x404.jpg

Dacă primul volum al *Jurnalului de război* se încheie în preajma marilor bătălii din vara anului 1917, pe regină o aşteaptă momente grele şi dureroase. Partea a doua a Jurnalului reginei Maria este cea mai încărcată cu desfăşurări dramatice. Situaţia e atât de nesigură şi de schimbătoare, încât momentele alternative de bucurie şi de disperare se ţin lanţ, punând nervii şi judecata tuturor la grea încercare.

Primăvara 1918

La începutul anului 1918 românii nu mai aveau de ales decât între un sfârşit eroic (dar România se simte trădată de ruşi, în primul rând, dar şi de partenerii occidentali, care par să nu înţeleagă situaţia disperată în care a ajuns) şi o pace considerată de mulţi înjositoare. Cârmuitorii ţării aleg pacea, o decizie raţională care a salvat pe moment ce se mai putea salva, în cele din urmă. În ciuda apelurilor reginei la rezistenţă, cea de-a doua opţiune, eroică, extrem de riscantă a căzut. Aşa cum subliniază Lucian Boia, dacă trebuia ca cineva să apere nu numai interesele imediate ale ţării, ci şi onoarea românească, acest lucru a fost făcut cu prisosinţă de regina Maria care nu s-a îndoit nici o clipă de victoria finală a Aliaţilor şi care s-a revoltat cu toată fiinţa sa împotriva păcii pe care a considerat-o mereu înjositoare.

Revenind la crucialul an 1918, acesta a început sub semnul păcii de la Bucureşti pe care regina a detestat-o cu fiecare ocazie, dar pe care a trebuit să o accepte cu durere. Schimbări de situaţie extraordinare se produc acum, iar regina trece, alături de naţiunea ei, de la prăbuşire la înălţare, de la agonie la extaz. Revoluţia din Rusia a schimbat esenţial raportul de forţe, dată fiind instabilitatea internă a marelui Aliat de la Răsărit. Pacea separată pe care o încheie România o mutilează teritorial, o înrobeşte economic şi îi anulează independenţa politică. Raportul de forţe era înclinat spre nemţi care câştigaseră pe frontul de Est, scoţând Rusia din luptă. Dezastrul Rusiei atrage oportunitatea alipirii Basarabiei la Regat. Era un prim pas spre România Mare. În partea a doua a anului însă, raportul de forţe se înclină spectaculos spre Aliaţi, Germania e înfrântă şi capitulează. România, aproape nimicită, se regăseşte în tabăra învingătorilor, Austro-Ungaria se dezmembrează, iar Bucovina şi Transilvania se unesc cu ţara. România Mare devine astfel realitate.

Regina notează la 30 martie/ 12 aprilie atât bucuria evenimentului în sine cât şi semnificaţia lui în perspectiva României Mari: „nu încape îndoială că anexarea Basarabiei e un mare eveniment pentru ţară, e primul pas către *unirea* poporului român la care am visat. S-a petrecut în mod neaşteptat, prin destrămarea atotputernicei Rusii - s-a petrecut într-o vreme când inima îmi e prea îndurerată ca să se bucure, nu mai sunt obişnuită cu bucuria, şi îmi zdrobesc atâtea greutăţi sufletul, încât vestea aceasta bună e înăbuşită de nenorocirea păcii detestabile."[3] Regina mai insistă asupra faptului că România era secătuită de resurse: „germanii fură tot ce avem, secătuiesc ţara în toate privinţele şi deja întind mâini rapace către Moldova şi Basarabia".

E obligată să-l primească pe Stere, om politic liberal şi filogerman, ministru în guvernul Marghiloman: „un om greu de primit, un socialist hotărât, care numai loial nu ne-a fost, dar care are multe scuze, fiindcă singurul lui ideal a fost reunirea cu Basarabia, iar când ne-a văzut aliaţi cu ruşii, firește, i s-a părut că i se spulberă toate speranţele. E basarabean român şi urăşte ţarismul, fiindcă a fost trimis în Siberia mulţi ani din cauza sentimentelor lui. Acum, evident, visul lui iubit s-a împlinit dintr o dată, pe calea ce mai neaşteptată, aşa că nu mai are nimic împotriva noastră, nu personalităţilor noastre li se opunea, ci piedicii pe care o considera că o

puneam în calea împlinirii idealurilor lui”[4]. Îl înfruntă pe acesta, precizându-şi poziția fidelă Antantei:

„I-am spus că sunt gata, într-o oarecare măsură, să rămân liniştită, ca să nu fac imposibilă munca guvernului, dar că trebuie să înțeleagă că nu cred deloc că am ales cauza cea dreaptă, ca înainte de nenorocirile noastre; că sunt una dintre cei care învinge sau cad în numele unei cauze, şi nu dintre cei care îşi trădează steagul sau prietenia, [...]şi că, dacă-şi închipuie că voi da mâna cu duşmanul, fiindcă s-ar putea să fie avantajos, se înşală.”[5].

Tristețea fără margini a acestei perioade e exprimată de o poezie pe care o scrie regina şi care descrie starea sufletească cernită în care o proiectase „detestabila” pace. Reproducem poemul, care, în plus, stă mărturie pentru talentul poetic al Reginei.

Primăvara 1918

Se perindă încet triste zile cernite,
Cerul e mereu surd la jelanii mocnite
Limba înşală
Speranța e goală
În inimi zdrobite.

Ne apasă pe inimi povară de stâncă
Văzând cum duşmanii pe țară se-aruncă
Clopote mute
Păsări căzute
Tăcere adâncă.

Din roadele gliei străini se-ospătează
Şi tot ce din brazdă- a mai creşte cutează
Merge la duşmani
Nu la fraţii sărmani
Ce singuri oftează.

Nori grei de durere se-ntind orişiunde
Nici ţipăt n-avem, groaza-n gât ne pătrunde,
Vorba rostită
E schimonosită,
Dreptatea se-ascunde.

Din câți am avut, puțini drepți au stat,
Prea mulți, amăgiți, bucuroşi ne-au trădat,
Dar duşmanul demn
Urmeaz-acel semn
Ce din cer ni-i dat.

Vă spun: nu greşeşte cine-n mine se-ncrede,
Nimic nu va-nfrânge un suflet ce crede,
O inimă trează,
Un ochi ce veghează
Şi doar un sfârşit vede! [6]

Între timp, regina desfăşoară o activitate asiduă în spitalele României. E venerată de soldații răniți. O poezie care i-a fost adresată de un soldat din Horezu (Tărtăreanu Dumitru, rănit în două rânduri pe front) o emoționează şi decide s-o insereze în jurnalul său:

Dorul de păstor

Mai doresc în astă lume
Până acasă să mă duc
Ca să văd Mama Regină
Şi-a ei mână să sărut.

Este mîndră la făptură,
Este dulce la cuvânt,
E înaltă la statură
Ca un brad de munte sfânt.
....

Iar pe zâna Țării mele
Vreau s-o văd purtând cu fală
O coroană ce sclipeşte
O coroană Imperială.

Iată ce scrie regina despre acest poem naiv: „unul dintre răniți, *cioban* de pe lângă Horezu, mi-a citit o doină înduioşătoare pe care mi-a compus-o azi-noapte, ştiind că de dimineață urma să vin - versuri tare frumoase, le lipesc aici, pe pagina alăturată. Şi e un simplu păstor de pe dealurile care înconjoară scumpul meu Horezu” [7].

În martie îl trimite mesager în Franța pe dr. Cantacuzino[8] şi scrie: „a fost o întrevedere mişcătoare, e de-ai mei, cu tot sufletul şi pleacă să încerce să ducă în Franța o fărâmă din România. Nici n-am putea trimite om mai vrednic. A fost foarte amabil cu mine, a spus că am fost *comme pas un à la hauteur de ma tache*, cuvinte care mi-au făcut bine, venind din partea unui om mare, bun, splendid, ca Ion Cantacuzino, în clipe în care mi se smulge pământul de sub picioare.[9]

În perioada 29 aprilie/ 12 mai, Regina e preocupată de propriile cărți care încep să fie cunoscute şi apreciate şi care-i fac cunoscute ideile şi pozițiile: „cărțile mele sunt cea mai bună propagandă. Toate scrierile mele îmi aduc binecuvântări înmiite – acum înțeleg de ce mi-a dat bunul Dumnezeu talentul acesta atât de neaşteptat şi atât de târziu în viață. Poporul prețuieşte fiecare cuvânt pe care-l aştern pe hârtie. Am fost răsplătită pentru ceea ce am scris, după cum m-a slujit judecata, cu mult mai mult decât aş fi meritat.”[10]

Modul în care Regina încearcă să ridice moralul oamenilor e taxat de nemți şi are repercusiuni asupra oamenilor simpli, scrie ea la 28 mai/ 10 iunie, blestemând regimul de ocupație care refuza „să ne predea corespondența dacă nu închidem toate Legațiile Antantei-[...]! Şi îi spun pace. E incredibil prin ce

trecem – rareori deschid subiectul, fiindcă inima omenească nu e destul de mare încât să rabde atâta durere și amărăciune. Pentru fiecare cuvânt al meu, ei îmi fac poporul să plătească de o sută de ori și au grijă ca eu să știu [...].ca să ridic glasul ca să numesc prieten vreun englez, francez sau american, bietul meu popor e făcut să sufere pentru spusele mele - iar eu trebuie să aflu - totul trebuie să se răsfrângă asupra săracilor – asupra SĂRACILOR, fiindcă ei știu că, mai presus de toți, cei sărmani sunt copiii mei! Cei pe care încerc să-i ajut! O, Dumnezeu nu-i va lăsa nepedepsiți"[11].

Necazurilor vechi li se adaugă foametea dată de o recoltă proastă, notează ea la 6-19 iunie: "*l`angoisse me monte à la gorge*. Nu avem recoltă. Germanii ne secătuiesc țara, cum secătuiesc și Basarabia și Ucraina și cum, din câte ni s-au spus, au făcut și cu Bulgaria."[12]

Vara-toamnă 1918

Din a doua jumătate a anului, soarta se îmbunează pentru români, căci încep să vină vești bune de pe frontul francez. Guvernul filogerman Marghiloman pregătește legi greu de ratificat de rege, după cum scrie regina la 15/ 28 august: „exact acum doi ani s-a declarat mobilizarea în țară. Sărbătorile Mariei [...]. Marghiloman începe să facă presiuni în direcția legilor oribile pe care vrea să le dea. Se așteaptă ca Nando[13] să le semneze și amenință cu demisia dacă refuză. Nando va răspunde că, în calitate de rege liber, nu poate aproba asemenea legi, dar, dacă guvernul e obligat de inamic să își pună semnătura pe o asemenea oroare, atunci, pentru a nu atrage probleme asupra guvernului, se va resemna să o facă, cu inima sângerândă, de vreme ce deja a trebuit, din nefericire, să primească multe umilințe amare."[14]

Mai primește o vizită din partea unui domn din Ungaria care încearcă să o convingă că România și Ungaria au interese comune: „am spus foarte puține, am negat că aș avea vreun rol în politică, am vorbit despre nedreptatea acuzației cum că eu aș fi pornit războiul, dar am recunoscut că sunt iubită de popor și de armată, fiindcă mi-am făcut, cred eu, datoria în vremuri copleșitor de grele [...] am adăugat că n-am urât niciodată vreun popor, dar că pacea aceasta monstruoasă mi-a otrăvit sufletul și, atâta timp cât problema frontierelor rămâne așa de spinoasă, e foarte greu să vorbim de înțelegere pașnică."[15]

La 17/ 30 august se declară total nemulțumită de guvern pe care îl consideră ca făcând parte din „greutățile crunte prin care trecem și mă gândesc că, într-o zi, trebuie să vină și lumina. Acum ne chinuiesc, dar cu voia Domnului și a Aliaților, va veni și clipa când vom putea plesni din degete în fața legilor și monstruozităților lor"[16]. La 24 august - 6 septembrie se bucură de veștile de pe frontul de Vest: „veștile de pe frontul de Vest sunt excelente, dar avem impresia că jumătate din *comunicate* sunt oprite pe drum."[17] Și apoi la 26 august-8 septembrie: „englezii și francezii înaintează în continuare. Au ajuns aproape de Saint Quintin. Apropiații noștri se tem că dușmanul va încerca ceva împotriva familiei regale."[18]

Urmează în familia regală necazuri familiale și dinastice cu Carol care o afectează profund pe regină. Veștile rămân însă bune de pe front: „de pe toate fronturile primim în continuare știri excelente despre Aliați. Saint-Quentin și Cambrai au căzut, dar germanii au lăsat amândouă orașele în flăcări, ca să nu rămână în urma lor decât distrugere. Victoriile acestea ne umplu pe noi, cei subjugați, umiliți, chinuiți, de o speranță temătoare, dar suntem gata de orice, fiindcă agresorii știu, fără îndoială, că acum tragem aer în piept și ne pregătim pentru ușurarea care va să vină și vor încerca să ne facă inofensivi cu totul" [19]. Evenimentele încep să se precipite, iar la 22 septembrie/ 5 octombrie regina consemnează abdicarea țarului bulgar : „singura știre interesantă de azi a fost că Ferdinand al Bulgariei a abdicat în favoarea fiului lui, Boris, care a fost încoronat imediat la Sofia [...].Nu avem detalii, nu știm dacă a abdicat sub presiune sau de bunăvoie, sau dacă a fost constrâns de germani, bulgari sau Aliați."[20] La 1/ 14 octombrie, regina notează: „știrile despre Aliați sunt în continuare foarte bune. În aer plutesc anticipația și agitația."[21] Bucuria e tot mai mare pentru că, așa cum scrie regina la 4/ 17 octombrie: „încă nu s-a acceptat niciun armistițiu. Turcia cere pace. În Franța, Serbia și Albania, victoriile trupelor aliate continuă". Sau: „englezii au înaintat considerabil în Belgia"[22]

La 10/ 23 octombrie, regina are vești îmbucurătoare: „aviatorul sosit în zbor la Iași venea de la Salonic și mi-a adus un mesaj de la Radu Rosetti și încă unul, scurt, de la George, regele Angliei. George promite că România nu va fi uitată. Biletelul lui, scris foarte mărunt pe un petic de hârtie, era din iulie."[23] La 19 octombrie/ 1 noiembrie regina consemnează cu bucurie: „s-a întâmplat evenimentul pe care ni-l doream atât de mult! Turcii s-au predat, Dardanelele sunt deschise – nu mai suntem sufocați, acum avem motive să sperăm că nu vom muri de foame. E vestea veștilor, cea pe care o tot așteptam, e marele eveniment pentru noi, în ce ne privește tot restul nu e nimic în comparație cu el!"[24] Capitularea proximă a Germaniei îi dă fiori reginei care notează de la Bicaz în 25 octombrie/ 7 noiembrie: „am hotărât să plec duminică, *nu mai rezist!* Evenimentele sunt prea interesante și totul se întâmplă atât de repede, încât cred că Germanaia va cădea în genunchi! E abandonată de toți, granițele de la Sud i-au rămas deschise după capitularea Austriei. Pe frontul de Vest, armatele aliate continuă să înainteze. O parte din trupele noastre au fost chemate în Bucovina să păstreze ordinea. Din toate părțile, românii se declară liberi să alcătuiască o singură națiune mare.Visul României Mari pare să devină realitate, e atât de neașteptat, încât

nici nu-mi vine să cred. M-am obişnuit atât de tare cu dezastrul şi necazurile de la începutul războiului, încât nu mă pot obişnui cu ideea că se poate să vină, în sfârşit, şi ceasul nostru! Dintotdeauna am crezut în victoria finală a Aliaţilor, am fost dintre cei care nu s-au îndoit niciodată, care nu m-am privit niciodată pe mine însămi cu aura vizionară de făuritoare *a marelui vis românesc*. Mereu m-am considerat gata să împărtăşesc durerile poporului, dar niciodată n-am prevăzut pentru mine ora izbânzii, deşi odinioară, din entuziasmul dat de *joie de vivre*, am spus cuvintele pe care unii le-au considerat *Gottversuchen:* „Sunt dintre cei care învinG! Voi fi oare învingătoare în cele din urmă? Acum că se apropie ora, aproape că mă tem. Şi, lucru curios, dintotdeauna m-am gândit la ziua victoriei ca la o zi tristă, fiindcă victoria e obţinută întotdeauna din neajunsul cuiva. Îmi urăsc duşmanul când triumfă, nu când e învins; atunci mărturisesc că simt faţă de el o milă de neîndurat”[25].

Retragerea nemţilor e înregistrată la 26 octombrie/ 8 noiembrie: „veştile de la Barbu[Ştirbei] spun că germanii încep să evacueze unele dintre oraşele nostre. Se aude că Focşaniul, Râmnicu-Vâlcea şi Brăila au scăpat deja de prezenţa lor detestată-se presupune că până la sfârşitul lui noiembrie se vor retrage cu totul!”[26].

Împrejurările favorabile trimit din nou cu gândul la Unire şi regina notează cum oamenii simpli o numesc din ce în ce mai des „împărăteasa tuturor românilor”. Astfel, la 27 octombrie/ 9 noiembrie regina scrie: „primesc telegrame entuziaste de la oameni loiali nouă. Cuvintele *Împărăteasa tuturor românilor!* au început să se audă din nou din toate părţile şi, trebuie s-o spun, cu ceva mai mult temei decât acum doi ani. Wilson a declarat public că va susţine dreptul României de a-şi uni întregul popor într-o singură ţară”[27].

Căderea Germaniei îi inspiră la 28 octombrie/ 10 noiembrie o amară meditaţie despre declin în istorie şi insistă asupra nefericirii Kaiserului german obligat de circumstanţe să abdice: „Kaiserul Wilhelm şi prinţul moştenitor au abdicat, ce mai vremuri [...] mărturisesc că nu-mi place vestea! Se prea poate să fie un sfârşit previzibil, dar îmi place ca ţara să trăiască şi să cadă cu regele ei, cu conducătorul ei, ca un tată cu familia. Kaiserul Bill a încercat să ne distrugă, dar eu n-am vrut să-l văd distrus! Am vrut, e drept, să-l văd înfrânt, asta da, fiindcă a făcut ceea ce a făcut ca să şteargă ţara aceasta de pe faţa pământului, fiindcă a fost un tiran brutal şi fără milă, în care tirania s-a împletit cu proverbiala *fală care vine înaintea căderii*, dar în felul lui era o forţă – era ceva în excesul lui de energie pentru care am simţit dintotdeauna o oarecare simpatie [...]; însă vulgaritatea ascunsă în el, aerul de *parvenit* îl făcea insuportabil. Nu ştiu de ce, dar mi-e greu să mă împac cu abdicarea lui.”[28].

Începând cu luna septembrie, evenimentele se precipită vertiginos, astfel încât regina notează ea însăşi că de-abia le poate consemna în succesiunea lor: „acum evenimentele se desfăşoară cu o asemenea repeziciune, încât de-abia mai târziu le vom putea povesti într-o formă mai concisă – eu le scriu aproape oră de oră, dar cum va arăta lumea la sfârşit, nu ştiu deloc! Ce se întâmplă cu Germania, cu Austria, cu conducătorii lor – toate acestea sunt, deocamdată, un mare haos! În orice caz, Kaiserul Bill şi micul Willie au abdicat, se va stabili o regenţă, dar pentru cine, dacă fiul prinţului moştenitor va deveni regele Prusiei sau dacă Germania va deveni republică, toate acestea sunt încă învăluite în întuneric.”[29]. Incertitudinea domneşte, deşi visul de aur al neamului e atât de aproape: „Nu-mi place tot ce se întâmplă, deşi evenimentele ne-au adus împlinirea visului naţional mai aproape decât am îndrăznit vreodată să sperăm. Poporul nu mai ştie ce să facă de bucurie şi entuziasm, se pare că ordinul de mobilizare a adus o încântare delirantă – dar, vai, s-a încheiat armistiţiul pe toate fronturile, iar ostilităţile vor înceta azi la miezul zilei; totuşi, la noi, mobilizarea continuă.”[30]

Învingerea Germaniei îi prelejuieşte din nou o meditaţie sumbră despre pedepsirea agresorului, mai aspră decât orice putere de închipuire. La 31 octombrie/ 13 noiembrie regina scrie: „ce cruntă răzbunare pentru toate suferinţele pe care ni le-au pricinuit nouă şi altor ţări. Se pare că vom trăi din ce păstrăm acum în ţară. Proviziile pe care se pregăteau să le ducă peste graniţe, lăsându-ne să suferim de foame la iarnă, lucru faţă de care erau de-a dreptul indiferenţi, luau totul, totul. Dar nu pot privi fără durere prăbuşirea unei ţări pe care am iubit-o şi unde am trăit mulţi ani fericiţi, nu pot să nu plâng alături de cei ce suferă din pricina căderii ei nimicitoare. Iar soldaţii ei au fost foarte curajoşi. Pedeapsa Germaniei e atât de aspră, încât îţi dă fiori. Se poate să se ascundă în ea o lecţie cutremurătoare, dar e una pe care ai prefera s-o citeşti în cărţile de istorie decât s-o trăieşti. Morala întregii situaţii e mult prea evidentă.”[31]

La 2/ 15 noiembrie, regina consemnează căderea monarhilor cu un sentiment de dezolare, insistând asupra pierderii pe care căderea acestora o produce în Europa. Discuţia e generată de întâlnirea cu un grup de ucrainieni filogermani veniţi să stabilească legături de prietenie cu România: „am primit o delegaţie de ucrainieni, ruşi agreabili, de familie bună, veniţi să încerce să stabilască relaţii de prietenie cu România. [...]. Deocamdată sunt de partea germanilor, fiindcă germanii au reprezentat ordinea în toiul terorii bolşevice pe care au trăit-o şi înţeleg că, deocamdată, au nevoie de străini ca să menţină ordinea, pentru a se putea organiza în pace. Idealul lor e un ţar constituţional care să unească ţările ruseşti, oarecum după modelul vechii Germanii. Eu sunt împotriva republicii. Nu am nici o dorinţă de a vedea lumea plină de republici. Nu încape îndoială că suntem o clasă pe cale de dispariţie, dar cred

că lumea va fi mai săracă fără noi, din multe puncte de vedere. Probabil că și cei mai credincioși prieteni ai mei ar nega ideea aceasta. Mi s-a părut interesant, dar rămâne cea mai profundă convingere a mea."[32]

De asemenea, la 8/ 21 noiembrie, regina notează delegația a doi transilvăneni entuziaști. Ascultându-i vorbind, ea are impresia că Unirea, atât de aproape, nu pare încă reală, ci mai degrabă un vis: „am primit doi transilvăneni veniți să ajute la înfăptuirea unirii. Atât de minunată e împlinirea visului de aur al României, încât încă nu îndrăznesc s-o consider sigură, o privesc tremurând, ca un om care s-ar teme să treacă pragul într-o lumină prea puternică. De-abia dacă îndrăznesc să întind mâna să iau ceea ce ni se oferă, de teamă să nu descopăr că nu e decât o fata morgana."[33]

Regele și regina asistă apoi la seria de ceremonii oficiale și regina insistă în jurnal asupra semnificației unirii vremelnice a lui Mihai Viteazu: „la 11, ceremonia de înălțare a steagului [...]. La 12, ceremonie mare la biserică pentru Mihai Viteazu, al cărui cap a fost luat de la mânăstirea Dealu când ne-am evacuat teritoriile invadate. Mihai Viteazu a fost singurul principe român care a domnit peste toți românii uniți, deși, vai, a fost o domnie foarte scurtă, însă numele lui a rămas, de aceea, binecuvântat în istoria românească. Nando a numit cea mai înaltă decorație de război a noastră „Mihai Viteazu" fiindcă am intrat în luptă cu dorința de a înfăptui ceea ce reușise să facă prințul din vechime. Visul ni s-a împlinit dincolo de orice speranță, iar azi, de Sf. Mihai, a fost o zi cum nu se poate mai potrivită pentru o mare slujbă în jurul capului lui Mihai Viteazu."[34]

Radu Rosetti vine din Franța, trimis de Berthelot, „cu știri și toate detaliile pe care le doream cu atâta însetare. Vești din Franța, din Anglia, de la Salonic, de la București. Ne îmboldește să venim mai repede la București și spune că e foarte important să reluăm activitățile oficiale acolo...."[35]. Bucuria ieșirii din izolare e fără margini: „toată lumea e în culmea fericirii că poate lua legătura cu noi, cu toții ne-au rămas fideli și ard de nerăbdare să se întoarcă."[36]

Regina inserează apoi în jurnalul ei textul declarației de unire a Basarabiei cu România și primește altă delegație de transilvăneni care-i spun, printre altele, despre ecoul magic pe care mesajul ei de „la revedere" adresat satelor, insistând asupra modelului pe care regina l-a reprezentat personal în materie de încredere, convingere și rezistență: „am primit doi tineri români din legendara *Alba Iulia*. Suflete entuziaste, erau înnebuniți de bucurie că a venit marea zi a unirii. Mi-au spus ceva ce m-a făcut mândră și fericită: „că tocmai cuvintele mele, luate în derâdere de dușman, le-au dat o scânteie de consolare în zilele întunecate, atât de criticatul *la revedere* pe care l-am adresat satelor care urmau să fie rupte de noi, și că, mulțumită lor și mulțumită hotărârii mele de a fi centrul încrederii, convingerii și rezistenței sunt de-a dreptul venerată la ei. Așa e mersul lumii"[37]

La 14/ 27 noiembrie, regina notează aceeași satisfacție fără margini de a vedea împlinit idealul unirii, până nu demult, atât de îndepărtat: „zi asemănătoare, prea plină și încărcată de emoție. Audiențe; printre altele, o doamnă din Transilvania, mare patriotă și entuziastă. Nici nu-mi vine să cred că va fi cu adevărat România Mare! Idealul cu care am pornit acum doi ani și care, nu demult, părea cu totul și cu totul imposibil."[38]

Bucuria și emoția revenirii la București a cuplului regal după doi ani de exil se îmbină, în însemnarea din 17/ 30 noiembrie cu satisfacția de a fi dus, cu muncă și efort, lucrul până la capăt ca și cu bucuria de fi numită de oamenii simpli „împărăteasa tuturor românilor": „chiar ne întoarcem! Acum doi ani, pe vremea asta, eram în tren, refugiați, fugeam din capitală către necunoscut, în exil, neștiind care ne va fi soarta. După aproape doi ani, suntem în drum spre casă! Pare extraordinar. Câte tragedii, câtă suferință, nenorocire, nădejde, disperare am trăit în acești doi ani. Pare aproape de necrezut câtă muncă și câte eforturi am dus la capăt! Dar mai toate au fost o muncă binecuvântată, m-au adus foarte aproape de inima poporului meu, m-au adus extrem de aproape de mizerie, durere, sărăcie și nevoie. M-au învățat multe și, mai ales, au cultivat până în cel mai înalt grad în mine dragostea de muncă și de caritate. Am învățat să nu mă feresc de niciun efort, să fiu gata pentru cele mai grele îndatoriri. Acum sunt pe drumul de întoarcere, iar strigătul *Împărăteasa tuturor românilor* nu mai e o amăgire, ci o realitate. Ne întoarcem cu visul de veacuri împlinit. Nando se întoarce ca un mare rege care a înfăptuit unirea poporului său mai presus de tot ce se credea cu putință, o, Domnul fie binecuvântat, trebuie să-i mulțumim în genunchi și cu cea mai adâncă umilință! E un moment minunat, măreț!"[39]

La întoarcerea la București, poporul e în culmea fericirii, așa cum notează regina: „tot orașul era în delir. Lipsiserăm doi ani, cunoscuserăm toate ororile ocupației, cu tot ce aduce ea, iar acum ne întorceam victorioși, în ciuda nefericirilor, ne întorceam după ce împliniserăm Visul de veacuri, Visul de aur al României. Ne întorceam cu România Mare-ne întorceam ca regele și regina tuturor românilor! E aproape de necrezut, dar e adevărat !"[40] Mai mult, mândria apartenenței la o mare coaliție câștigătoare e evidentă: „m-a cuprins o satisfacție ciudată în timp ce priveam biserica plină de ofițeri francezi și englezi; era minunat, i-am mulțumit lui Dumnezeu din adâncul inimii"[41].

La 22 noiembrie/ 5 decembrie regina participă la o recepție dată de generalul Berthelot: „prânz mare acasă la Berthelot, dat de St. Aulaire. Invitații au fost aproape toți militari. Întâlnire foarte plăcută și veselă, iar St. Aulaire a vorbit foarte frumos. Are un adevărat talent pentru vorbe admirabile, frumos exprimate. Și Nando a vorbit bine, discursul lui a fost nepregătit, spontan."[42]

Acolo se gândește să dea ea însăși „un banchet mare în onoarea soldaților francezi și români[43].

La 22 decembrie / 4 ianuarie regina primește o delegație din Basarabia care se plânge de lipsă de autoritate din partea românească. Regina răspunde cu diplomație acuzelor: „s-au plâns că nu simt că ar avea vreo căpetenie, că resimt lipsa organizării, a unui conducător sau stăpân adevărat și au declarat că eu sunt o femeie cu autoritate, cum știe toată lumea, că am dovedit-o în toate modurile posibile, că ar trebui să ies în față să bat din picior și să spun că nu mai accept jumătăți de măsură și că ei îi iubesc pe rege și regină etc. Am încercat să fiu modestă [...] le-am spus că nu pot avea niciun rol activ în politică, dar că, firește, în lucrările de binefacere sunt în stare să reclădesc și să repar multe [...] că sunt mândră de încrederea pe care mi-o arată cu toții și că sper să mă ridic la înălțimea ei. Am mărturisit că influența mea personală ne poate obține multe de la Aliați, că mă aștept să primim ajutor aproape imediat [...] și că toți care au promis să lucreze pentru mine[44].

Îl primește pe Rosetti „întors din Transilvania cu Berthelot. Era într-o stare de bucurie entuziastă, atât de glorioasă, de pitorească și de înflăcărată fusese primirea de care avuseseră parte peste tot." Și apoi pe Fasciotti, „care mi-a adus medalia de aur a Italiei pentru „merit în muncă", trimisă de rege. Mi s-a dat de înțeles că medalia de aur se acordă foarte rar și că e o mare cinste. M-am arătat recunoscătoare și emoționată în consecință"[45].

Jurnalul de război al reginei Maria este o istorie trăită a evenimentelor tumultuoase ale anului salutar 1918 la români. Intensitatea și pasiunea cu care Regina Maria a consemnat istoria, ca și pozițiile politice de care niciodată nu s-a îndepărtat, entuziasmul și dăruirea în favoarea poporului pe care l-a iubit fac din ea o voce importantă a vremii și un făuritor răbdător și asiduu al marelui Ideal Național al Unirii.

Note:

1. Maria, regina României *Jurnal de război 1918* Traducere de Anca Bărbulescu. Ediție îngrijită de Lucian Boia, București, Editura Humanitas, 2014-2015.
2. Lucian Boia *Prefață. Prăbușire și înălțare Jurnalul de război al Reginei Maria*, III, p.9.
3. *Ibidem,* p. 34.
4. *Ibidem,* p. 32.
5. *Ibidem*, p. 35.
6. Regina Maria a României, op. cit., p. 44.
7. *Ibidem*, p. 100.
8. Ion Cantacuzino a fost un renumit medic și bacteriolog (1863-1934).
9. *Ibidem,* p. 102-103.
10. *Ibidem*, p. 105.
11. *Ibidem*, p. 163.
12. *Ibidem*, p. 176.
13. Regele Ferdinand I al României.
14. *Ibidem*, p. 278-279.
15. *Ibidem*, p. 275.
16. *Ibidem*, p. 281.
17. *Ibidem*, p. 287.
18. *Ibidem*, p. 289.
19. *Ibidem*. p 339-340.
20. *Ibidem*,p. 344.
21. *Ibidem*, p. 351.
22. *Ibidem*, p. 357.
23. *Ibidem*, p. 361-362.
24. *Ibidem*, p. 372-373.
25. *Ibidem*, p. 380-381.
26. *Ibidem*, p. 382.
27. *Ibidem*, p. 383.
28. *Ibidem*, p. 384.
29. *Ibidem*, p. 392.
30. *Ibidem*.
31. *Ibidem,* p. 396.
32. *Ibidem,* p. 398.
33. *Ibidem*.
34. *Ibidem*, p. 406.
35. *Ibidem*, p. 411.
36. *Ibidem*, p. 412.
37. *Ibidem*, p. 410.
38. *Ibidem,* p. 415.
39. *Ibidem*, p. 418.
40. *Ibidem*, p. 421.
41. *Ibidem*, p. 422.
42. *Ibidem*, p. 434.
43. *Ibidem*, p. 434.
44. *Ibidem*, p. 443.
45. *Ibidem*, p. 444.

Bibliography:

Maria, regina României *Jurnal de război 1918* / Marie, the Queen of Romania, *War Journal-1918,* trad. de Anca Bărbulescu. Ediție îngrijită de Lucian Boia, București, Editura Humanitas, 2014-2015.

Lucian Boia *Prefață. Prăbușire și înălțare Jurnalul de război al Reginei Maria*, *III* / *Introduction. Falling and Raising, War Journal of Queen Marie, III.*